

RAX RINNEKANGAS

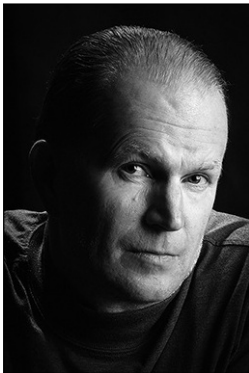
BAABEL

Kirjojen juurella

LURRA

Editions

BAABEL

© Leena Louhivaara

Rax Rinnekangas on kirjailija, elokuvaohjaaja. Hänen viimeisimpiä teoksiaan ovat *Muodonmuutos – yksinpuhelu Rainer Maria Rilkele* (2021, uudistettu laitos), yöllinen matka modernin runouden mestarin maailmaan; *EGO – minä ja Patti Smith ja te kaikki muut* (2021), tutkielma maailman kuulun muusikon kirjallisuudesta ja ihmisyyden dynamosta nimeltä ego; *Isadora ja Albert – vuosisadan kohtaaminen* -romaanin (2020), kuvaus erakoituneesta miehestä poikkeuksel-

lisen naisen vaikutuspiirissä La Riojan viinialueella Espanjassa; *Mestarin viimeinen toivomus* (2019), kuvaus Dostojevskin tuhatsivuisen *Karamazovin veljekset* -romaanin lukemisesta kolmeen kertaan Valamon luostarissa. Rinnekangas on ohjannut kahdeksan pitkää Arthouse-elokuvaa ja vajaan 20 pitkää dokumenttia. Kuuden pitkän elokuvan kokoelma *Two North(s) & A Little Part of Anywhere* ilmestyi Quartet Recordsin (Espanja) kansainvälisenä levityksenä 2018. Maailmanmaineen saavuttanut *Five Master Houses of the World* -arkkitehtuurielokuvien kokoelma sisältää dokumentit Konstantin Melnikovin (Venäjä), Alvar Aallon (Suomi), Luis Barragánin (Meksiko), Le Corbusierin (Ranska) ja Tadao Andon (Japani) suunnittelemissa mestaritaloista. Valokuvaajana Rinnekangas julkaisi kuvateoksia mm. holokaustista ja piti 60 yksityisnäyttelyä eri maissa (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, Madrid, 2003). Kaunokirjallisia teoksia on julkaistu mm. Ranskassa, Saksassa ja Espanjassa. Hänen työnsä ovat saaneet palkintoja – mm. valtion valokuvataidepalkinto, valtion kirjallisuuspalkinto, Koura-palkinto, Varsinais-Suomen taidepalkinto, Jury Prize and Audience Prize, Ethnofest, Berliini, Honoured Prize of Jury of FIFA, Montreal, Alex North Prize, Espanja. *Babel – kirjojen juurella* on matka kirjojen maailmoihin ja maailmoihin kirjojen maailmoissa. Se avaa tiettyjen teosten sisältöjä ja yhteyksiä laajempiin kokonaisuuksiin ja näin havainnollistaa kirjoitettujen ja kirjoittamattomien maailmojen riippuvuuden toisistaan, myös sen, miten me olemme eniten juuri sitä, mitä me eniten luemme. Kirjojen äärellä me myös muistamme asioita, joita emme halua muistaa. Teos korostaa kirjojen merkitystä itseterapiana ja ilmaisee huolensa alkuperäisen, painetun kirjallisuuden pelottavasta tulevaisuudesta – äänikirjojen volyymin kiihtyessä ja kirjakauppojen kuollessa.

RAX RINNEKANGAS

BAABEL

Kirjojen juurella

LURRA Editions

© Rax Rinnekangas

LURRA Editions
www.lurraeditions.fi

Kansi ja taitto: Kim Söderström

Painopaikka: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-7380-35-2

Baabel on peräisin heprean sanasta *Bābhel* (sekaannus) ja assyrialais-babylonialaisesta sanasta *bāb-ili* (Jumalan ovi). Sana viittaa korkeaan torniin, jota Raamatun kertomuksen mukaan Nooan jälkeläiset alkoivat rakentaa kohta vedenpaisumuksen jälkeen, koska he kokivat olevansa yksikielisiä ja yksimielisiä ja halusivat tornin maamerkiksi tavoittaakseen taivaan. Mutta Jumala hajotti ihmisten kielen ja karkotti ihmiset toisiaan ymmärtämättömiksi kansoiksi eri suuntiin. Hän sokeutti heidät ihmisyyttä suurempien asioiden suhteen ja pakotti heidät opiskelemaan kieltä, jolla he määrittelisivät näkymättömän. Aikojen saatossa kirjoitettu sana alkoi auttaa ihmisiä ymmärtämään itseään ja toisiaan ja ilmestyvistä kirjoista tuli karttuva varanto torniin, jonka juurella me elämme. Mutta riippuu kokonaan suhteestamme kirjoihin, näemmekö me taivasiin asti ulottuvan Baabelin – kaikessa moninaisuudessaan – vaiko vain osan siitä.

Sisällys

L'AMERIKA 1–3

VÄÄRÄNVÄRISET IHMISET9

– Richard Wright

ENKELIN KOSKETUS37

– Georgia O’Keeffe

KAKSI MIESNÄYTELMÄÄ.....55

– Donald Trump & Andrew Wyeth

RUSSIA

KATARIINA SUUREN PALUU VENÄJÄLLE... 75

– Ivan Bunin & Julia Navalnaja

FINLANDIA 1

VIISAAN YKSINÄISYYS97

– Gösta Ågren

KOKO MAAILMA 1

MUSIIKIN IHMEELLINEN,..... 117

TALVINEN MATKA

– Seppo Kimanen & Ian Bostbridge

PALESTIINA

ONKO KRISTUS MYTTI VAI 137

OIKEA NASARETILAINEN?

– Paul Verhoeven

ESPAÑA OCULTA

KUKKULAT KUIN VALKEAT NORSUT 161

– Ernest Hemingway

FINLANDIA 2

SE SUURI SUOMALAINEN 193

KOULUNÄYTELMÄ

– Kirje Aleksis Kivelle

PORTUGALI

TUHATKASVOINEN JOKERI..... 213

– Fernando Pessoa

RANSKA

KADONNEEN AJAN METSÄSTÄJÄT 239

– Marcel Proust & André Maurois

KOKO MAAILMA 2

RUNOUDEN SEITSEMÄS TOISEUS..... 265

– Louise Glück & Nobel & Eeva-Liisa Manner

FINLANDIA 3

ALUSSA OLI SANA, EI ÄÄNIKIRJA 293

– Laura Lindstedt

L'AMERIKA 1

VÄÄRÄNVÄRISET IHMISET

– Richard Wright

*”En häpeä isovanhempiani siksi,
että he olivat orjia.
Häpeän sitä, että olen kerran
ollut häpeissäni.”*

Ralph Ellison

Kesällä 1970 sisälläni räjähti. Kirjastosta tarttui käsiini Richard Wrightin omaelämäkerrallinen romaani *Musta poika* (suomentanut Eeva Kangasmaa, WSOY, 1966) eikä mikään ollut enää niin kuin ennen; samastuin ensimmäisen kerran elämässäni vääränväriseen ihmiseen.

Teoksen alkusivuilla nelivuotias musta poika leikkii tulella Yhdysvaltojen etelävaltiossa 1910-luvulla. Yhtäkkiä ikkunaverhot leimautavat liekkeihin ja perheen koti palaa perustuksiaan myöten. Edessä on pakkomuutto ja painajaismainen kasvu kohti abstraktia, epätodellista aikuisuutta – myös mahdollisuutta, että musta poika saisi joskus oikeuden lainata oikeita kirjoja kirjastosta ja olla jopa oikea ihminen väärästä väristään huolimatta.

Wrightin kertomus herätti minussa aivan uuden kysymyksen:

Mikä oikeus minulla, kasvojani koristavan punaisen aknen omistajalla, valkoihoiseksi mää-

ritellyllä, langanlaihalla, murrosikäisellä pojalla, on kokea olevani oikeanvärinen ihminen, kun en ole edes ihonvärittäni valkoinen, vaan sian-
ihran värinen – kasvojani lukuun ottamatta?

Siitä hetkestä alkaen aloin nähdä kaikki ihmiset lähiympäristössäni ja muuallakin yhtä ihranvärisinä kuin olin itse, ja kun katselin auringon maahan heittämää mustaa varjoani, aloin ajatella aivan toista ihmistä itseni sijasta ja uskoni johonkin ikuiseksi tarkoitettuun murtui lopullisesti.

Käsitykseni uudesta rodullisesta väriopista vahvistui sitten entisestään, kun luin kaksi vuotta myöhemmin Richard Wrightin toisen teoksen nimeltä *Amerikan poika* (*Native son*, 1940, suomentaneet Antero Tiusala ja Eva Siikarla, WSOY, 1972).

Ilmestyessään Yhdysvalloissa Wrightin romaani oli ydinpommin lailla murskannut alkujaan jatkokertomuksena julkaistuun Harriet Beecher Stowen *Setä Tuomon tupa* -romaniin (1852) lukitun värillisen amerikkalaisen kirjallisuuden kaikki lainalaisuudet ja oli mustien alistamisen ja alistumisen tilalle luonut täysin uuden todellisuustason; mustien tietoisuuden.

20-vuotiaan Bigger Thomas -nimisen nuorukaisen painajaismaista tietä kotoaan valkoisen amerikkalaisen oikeuden eteen – kahden tekemänsä surmatyön tuloksena – ja edelleen sähkötuoliin kuvaava eksistentiaalinen ja julistuksellinen teos oli asetettu eri puolilla Yhdysvaltoja pannaan vaarallisenä ja vääränä todistuksena mustien ajatusmaailmasta.

Väärää oli jopa aikalaisten mustien kirjailijoiden – James Baldwinin (1924–87) ja Ralph Ellisonin (1914–94) – mielestä se, että Richard Wright irrottaa teoksessaan nuoren mustan miehen omiensa yhteisöstä; sen säännöistä ja tavoista ja rajallisista edellytyksistä kohdata elämä, ja tekee hänestä itsenäisen ajattelijan ja yksilön, joka surmaa sekä valkoisen tytön että mustan tytön.

Surmaamalla valkoisen tytön Bigger Thomas rikkoo suuren tabun, eikä kyse ole ainoastaan veriteon moraalittomuudesta.

Kyse on surmia ennen ja surmien hetkellä mustan nuoren miehen mielen täyttävästä *tietoisuudesta* – sisältää tietoisuus sitten mitä tahansa – mikä voidaan tulkita koko mustan väestönosan siihen saakka salassa pysyneen tietoisuuden paljastumiseksi todelliseksi yhteis-

kunnalliseksi vaaraksi, jonka Wright romaanissaan avaa Amerikan valkoiselle väestölle.

Surmaamalla oman värisensä tytön Bigger Thomasin teko on puolestaan yhteiskunnallisesti vaaraton.

Samastuin voimallisesti Wrightin kirjan nuoreen päähenkilöön, joka vasta veritekoihinsa liittyvän ajattelunsa kautta voi tuntea olevansa todellinen ihminen ja ensimmäisen kerran elämässään oikeasti elossa, koska tekojensa kautta hänet huomataan todellisten ihmisten eli valkoisten taholta.

Siihen saakka valkoisten omistama maailma on vellonut kuin valkoisen Jumalan luoma, kaikkea maan päällä kontrolloiva, tuskaa tuottava ukkospilvi Bigger Thomasin ja muiden värillisten yllä – huomaten mustien olemassaolon ja läsnäolon ainoastaan hetkinä, joina nämä ovat olleet hyödyllisiä valkoisen väestön tarpeille ja tarpeettomuudelle.

Hyödylliseksi tulemisen hetkinä mustien enemmistö on käyttäytynyt koko Amerikan mantereella tapahtuneen historiansa ajan valkoista väestöä yltä päältä imartelevan, mustat tyhminä esittävän, roolinsa mukaisesti,

Teos on matka kirjojen
maailmoihin ja maailmoihin
kirjojen juurella.

Me olemme sitä, mitä
me eniten luemme, ja
lukemamme paljastaa sen,
mitä me eniten olemme.

Lukiessamme avautuvat
portit uusiin elämiin
tavalla, mikä ei ole
mahdollista muutoin.

Kirjojen maailmoissa
katoavat myös pelkomme,
kun löydämme asioita,
joista emme tiedä.

LURRA Editions Kirjasto

9 789527 380352